

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 vtrum politica sit pars prudentiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

circumquaque & vniuersaliu[m] applicando ad vitandum mala. Vnde in circumspiciendos dicimus, qui non vident circumquaque; incautos uero, qui licet circumspiciant omnia, non tamen student, ut uident mala, quae prauident. Et per hoc solutio omnium patet, nisi obstarit, quod auctor circumspiciendum ad applicationem pertinere possit: & ideo sola prior solutio consona auctori uideatur.

QVAESTIO L.

De partibus subiectiuis prudentiae, in quatuor articulos diuisa.

¶ Super Questionis quinquagesimae articulum primum.

IN quaest. 50. art. 1. dubium occurrit circa illud dictum, scilicet quod leges ponere non conuenit aliis principibus, & populo, nisi secundum quod participant aliquid de regimine regio. Videtur enim oppositum, quia rex participat populum, & non e contra: quoniam rex fit naturaliter a populo, & rex quasi gerens vicem totius populi, leges ponit.

¶ Ad hoc dicitur, quod licet prima facie videatur distinguendum, & dicendum quod regnum regum, & popularia comparatur dupliciter, scilicet ordine formalis: & sic cum perfectiora in entibus sint exemplaria imperfectiorum, regimen regum, utpote perfectissimum, est exemplar omnis regiminis, ac per hoc in littera dicitur quod alii principatus, etiam popularis, in quantum participant regimen regum: uel ordine generationis, & sic regimen populare secundum actum electionis est proprium regimine regis, ut obiciendo dicitur: Sed si diligenter consideretur, quod electio regiminis non est pars regiminis, sed primum ad omnem speciem regiminis, ad electionem siquidem populi spectat secundum naturalem, an popularem, an optimatum, an regium sit futurum regimen, manifeste

Supr. q. 48. ar. vii. cor. Et 3. dif. 33. q. 3. ar. 1. q. 4

Li. 5. cap. 6. a. med. to. 5.

Lib. 3. Poli. cap. 5. to. 5.

Lib. 5. Erymol. ca. 10. § Li. 6. ca. 8. paulo a principio. tom. 5.

Lib. 3. ca. 7. post. mediu[m] tom. 5.

q. 47. art. 8.

OSTEA considerandum est de partibus subiectiuis prudentiae. Et quia de prudentia, per quam aliquis regit seipsum, iam dictum est, restat nunc dicendum de speciebus prudentiae, quibus multitudo gubernatur.

¶ Primo, Vtrum lex positua debeat poni species prudentiae.

¶ Secundo, Vtrum politica.

¶ Tertio, Vtrum oeconomica.

¶ Quarto, Vtrum militaris.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum regnatiua debeat poni species prudentiae.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod regnatiua non debeat poni species prudentiae. Regnatiua enim ordinatur ad iustitiam conseruandam, dicitur enim in 5. Ethic. quod princeps est custos iustitiae, ergo regnatiua magis pertinet ad iustitiam, quam ad prudentiam.

¶ 2. Præ. Secundum Philosophum in 3. Poli. regnum est una sex specierum politiarum: sed nulla species prudentiae sumitur secundum alias quinque politias, quae sunt aristocratia, timocratia, tyrannis, oligocratia, democratia, ergo nec secundum regnum debet sumi regnatiua.

¶ 3. Præ. Leges ponere non solum pertinet ad reges, sed etiam ad quosdam alios principatus, & etiam ad populum, ut patet per Aristotem in lib. Etymol. sed Philosophus in 6. Ethic. ponit legi positiuam partem prudentiae. inconuenienter ergo loco eius ponitur regnatiua.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 3. Poli. quod prudentia est propria virtus principis. ergo specialis prudentia debet esse regnatiua.

RESPOND. Dicendum, quod sicut ex supra dictis patet, ad pru-

dentiam pertinet regere, & precipere: & ideo ubi inuenitur specialis ratio regiminis, & praecipitur in humanis actibus, ibi etiam inuenitur specialis ratio prudentiae. Manifestum est autem, quod in eo, qui non solum seipsum habet regere, sed etiam communitatem perfectam ciuitatis, uel regni, inuenitur specialis & perfecta ratio regiminis. Tanto enim regimen perfectius est, quanto uniuersalius est ad plura se extendens, & uteriori finem attingens: & ideo regi, ad quem pertinet regere ciuitatem, uel regnum, prudentia competit secundum specialem & perfectissimam suam rationem. Et propter hoc regnatiua ponitur species prudentiae.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod omnia, quae sunt uirtutum moralium, pertinent ad prudentiam, sicut ad dirigentem: unde & prudentia ponitur in definitione uirtutum, supra dictum est. Et ideo etiam ex hoc prout ordinatur ad bonum communitatis, nec ad officium regis, indiget directione.

Vnde istae duae uirtutes sunt maxime obiectae prudentiae, & iustitia, secundum Regnabit rex & sapiens erit, & factio iustitia in terra. Quia tamen diriguntur ad regem, exequi autem ad subditos: quia magis ponitur species prudentiae, quia, quam iustitia, quae est executiua.

AD SECVDVM dicendum, quod regni politia est optimum regimen, ut dicitur. Et ideo species prudentiae magis debet poni a regno, ita tamen quod sub regnatiua hendantur omnia alia regimina recta, & peruersa, quae uirtuti opponuntur, non ad prudentiam.

AD TERTIUM dicendum, quod Philo-
sophus ad principalem actum regis, qui est legere, etiam conueniat alijs, non conuenit, quod participant aliquid de regimine.

ARTICVLVS II.

Vtrum politica conuenienter ponatur pars prudentiae.

AD SECVDVM sic procedit. Vt, quod politica inconuenienter ponatur pars prudentiae. Regnatiua enim est pars politicae prudentiae, ut dictum est: sed pars non debet dici contra totum, ergo politica non debet poni alia species prudentiae.

¶ 2. Præ. Species habituum distinguuntur in diuersa obiecta: sed eadem sunt, quae oportet regnatiuae precipere, & subditum exequi, ergo politica secundum quod pertinet ad subditos, non debet poni species prudentiae distincta a regnatiua.

¶ 3. Præ. Vniuersalis quae subditum est singularis persona, sed qualibet singularis persona seipsum sufficit

cienter dirigere potest per prudentiam communi- ter dictam. ergo non oportet poni aliam speciem prudentiae, quae dicatur politica.

SED CONTRA est, quod Philos. dicit * in 6. Ethic. Eius autem quae circa ciuitatem, haec quidem archi- tectonica prudentia legis positiua: haec autem com- mune nomen habet politica, circa singularia, existens.

RESPON. Dicendum, quod seruus per imperium mo- nentur a domino, & subditus a principante, aliter ta- men quam irrationabilia, & inanimata moueantur a suis motoribus. Nam inanimata, & irrationabilia aguntur solum ab alio, non autem ipsa agunt seipsa, quia non habent dominium sui actus per liberum arbitrium: & ideo reuerentia regiminis ipsorum non est in ipsis, sed solum in motoribus. Sed homines serui, vel quicumque subditi, ita aguntur ab alijs p[er]ceptum, quod tamen agunt seipsos per liberum ar- bitrium: & ideo requiritur in eis quaedam reuerentia regiminis, per quam seipsos dirigant in obediendo principantibus. Et ad hoc pertinet species prudentiae, quae politica vocatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut dictum est, regnatiua est perfectissima species prudentiae: & ideo prudentia subditorum, quae deficit a prudentia regna- tiua, retinet sibi nomen commune, ut prudentia di- catur: sicut in logicis conuertibile, quod non signifi- cat essentiam, retinet sibi commune nomen proprium.

AD SECVNDVM dicendum, quod diuersa ratio obiecti diuersificat habitum secundum speciem, ut ex supra dictis patet. Eadem autem agenda consi- derantur quidem a rege secundum vniuersaliorem rationem, quam considerentur a subdito, qui obe- dit. Vni enim regi in diuersis officijs multi obe- diunt: & ideo regnatiua comparatur ad hanc poli- ticam, de qua loquimur, sicut ars architectonica ad eam, quae manu operatur.

AD TERTIVM dicendum, quod per prudentiam communiter dictam regit homo seipsum in ordi- ne ad proprium bonum: per politicam autem, de qua loquimur, in ordine ad bonum commune.

Super Quaestiones quinquagesime Ar- ticularum tertium.

In responsione ad secundum, dubium occurrit circa illud, scilicet, peccator non potest prouide se habere ad totum bene viuere domesticae conuersationis, cum quia non magis exigitur virtuositas vita ad totum bene viuere secundum civilem conuersationem, quam secundum domesticam quia ad bene habere secundum domesticam conuersationem, sufficit filijs suis, vxori &c. quantum ad se arti- mes, bene se habere. Sic autem bene se habere distinguitur contra bene se habere simpliciter, ut patet i. Polit. ex cap. penult.

Ad hoc dicitur, quod dictum aucto- ritate intelligendum est

ARTICVLVS IIII.

Utrum oeconomica debeat poni species prudentiae.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod oeconomica non debeat poni species prudentiae. Quia ut Philos. dicit * in 6. Ethic. prudentia ordinatur ad bene viuere totum: sed oeconomica ordinatur ad aliquem particularem finem, scilicet ad diuitias, ut dicitur in 1. * Ethic. ergo oeconomica non est species prudentiae.

¶ 2 Præ. Sicut supra habitum est, prudentia non est nisi bonorum: sed oeconomica potest etiam esse malorum, multi enim peccatores prouidi sunt in gubernatione familiae: ergo oeconomica non debet poni species prudentiae.

¶ 3 Præ. Sicut i regno inuenitur principans, & subditus, ita etiam in domo: si ergo oeconomica est species prudentiae, sicut & politica, deberet etiam paterna pruden- tia poni, sicut & regnatiua: non au-

tem ponitur, ergo nec oeconomi- ca debet poni species prudentiae. SED CONTRA est, quod Philos. dicit in * 6. Ethic. quod illarum, scilicet prudentiarum, quae se habent ad regimen multitudinis, haec quidem oeconomica, haec autem legis- positiua, haec autem politica.

RESPON. Dicendum, quod ra- tio obiecti diuersificata secundum vniuersale, & particulare: uel se- cundum totum, & partem, diuersificat artes, & virtu- tes, secundum quam diuersitatem vna est principalis respectu alterius. Manifestum est autem, quod domus me- dio modo se habet inter unam singularem personam, & ciuitatem, vel regnum. Nam sicut vna singularis persona est pars domus, ita vna domus est pars ciuitatis, vel regni: & ideo sicut prudentia ciuitatis, quae est regnatiua vniuersi, distinguitur a politica prudentia, ita oportet, quod oeconomica distingatur ab vtraque.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod diuitiae comparantur ad oeconomica non sicut finis vltimus, sed sicut instrumenta quaedam, ut dicitur in * 1. Polit. Finis autem vltimus oeconomice est totum bene viuere secundum domesticam conuersationem. Philos. autem * in 1. Ethic. ponit, exemplificando, diuitias finem oeconomicae, secundum studium plurimorum.

AD SECVNDVM dicendum, quod ad aliqua particu- ria, quae sunt in domo disponenda, possunt aliqui peccatores prouide se habere: sed non ad ipsum to- tum bene viuere domesticae conuersationis, ad quod praecipue requiritur vita virtuosa.

AD TERTIVM dicendum, quod pater in do- mo habet quandam similitudinem regij principis, ut dicitur * in 8. Ethic. non tamen habet perfectam potestatem regiminis, sicut rex: & ideo non ponitur separatim potestas paterna, species pruden- tia, sicut regnatiua.

ARTICVLVS IIII.

Utrum militaris debeat poni species prudentiae.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod mi- litaris non debeat poni species prudentiae. Pruden- tia enim contra artem diuiditur, ut dicitur in * 6. Eth. sed militaris videtur esse quaedam ars in rebus bellicis, sicut patet per Philos. in * 3. Ethic. ergo mili- taris non debet poni species prudentiae.

¶ 2 Præ. Sicut militare negotium continet sub politico, ita etiam & plura alia negotia, sicut mercatorum, artifi- cum, & aliorum huiusmodi: sed secundum alia nego- tia, quae sunt in ciuitate, non accipiuntur aliqua species prudentiae: ergo et neque secundum militare negotium.

¶ 3 Præ. In rebus bellicis plurimum valet militum fortitudo: ergo militaris magis pertinet ad fortitu- dinem, quam ad prudentiam.

SED CONTRA est, quod dicitur Prouer. 24. Cum dispositione inuit bellum, & erit salus, ubi sunt mul- ta consilia: sed consilium pertinet ad prudentiam. ergo in rebus bellicis maxime necessaria est aliqua spe- cies prudentiae, quae militaris dicitur.

RESPON. Dicendum, quod quae secundum artem, & rationem aguntur, conformia esse oportet his, quae secundum naturam, quae a ratione diuina sunt instituta. Natura autem ad duo tendit. Primum quidem ad regen- dam vnamquamque rem in seipsa: secundum vero ad res- sistendum extrinsecis impugnantibus, & corruptiuis. Et propter hoc non dedit solum animalibus vim concupi- scibilem,

de patrefamilias, cuius est prouidere: propter quod dicitur, prouide se habere. Oportet enim patrem familias esse bonum virum, sicut & prin- dem ciuitatis eadem ratione.

In articulo quarto nihil aliud scriben- dum occurrit.

Lib. 1. ca. 5. & 7. to. 5. Li. 1. Ethic. cap. 1. to. 5.

Li. 8. ca. 10. pars a me- dio, to. 5.

Li. 6. cap. 3. paulo a pri- cip. to. 5.

Locis supr. art. 3. notat. Li. 6. Ethic. cap. 3. 4. & 5. to. 5. * Cap. 3. in- nuntur, & li. 1. Ethic. ca. 1. & 2. com. 5.